מִפְּנֵי שֶׁנִּתְעַפֵּק בַּמָּלוֹן – בצרכי מקום הלינה שעל הדרך תְּחִלָּה,
שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ד כד) 'וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בַּמָּלוֹן', ומשמע שמיד כשבא משה
מהדרך התעסק במלון, והתביעה עליו היתה שהוא היה צריך
קודם להתעסק במילה, ואותו מלון היה סמוך למצרים, כך שאין
סכנה במרחק כה קצר.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, לֹא כדברי התנאים הקודמים
שסוברים שלְמֹשֶׁה [–את משה] רַבֵּינוּ בִּקֵּשׁ הַשָּׂטָן לַהֲרוֹג, אֶלָּא
לְאוֹתוֹ הִתְינוֹק – בנו של משה, והראיה לכך, שֶׁנֶּאֱמַר (שם ד כה) 'כִּי
חֲתַן דָּמִים אַתָּה לִי', צֵא וּרְאֵה מִי קָרוֹי חָתָן, חֲוֵי אוֹמֵר –מי נקרא
חתן, זֶה הַתִּינוֹק, שנעשה חתן על ידי הברית.

הגמרא ממשיכה לדרוש בפרשה הנזכרת:

דָּרַשׁ רַבִּי יְהוּדָה בַּר בִּיזְנָא, בְּשֵׁעָה שֶׁנִּתְרַשֵּׁל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ מִן הַמִּילָה,
בָּאוּ מלאכי חבלה ששמם הוא 'אַף' וְ'חֵימָה' וּבִלְעָוּהוּ –למשה, וְלֹא
שִׁיירוּ מִמֶּנּוּ אֶלָּא את רַגְלָיו – היינו מקום המילה, מִיָּד מלה ציפורה
אשת משה את התינוק, כמו שנאמר (שם ד כה) 'וַתִּקַּח צִפֹּרָה צֹר
[–אבן חדה], וַתִּכְרֹת אֶת עָרְלַת בְּנָהּ', וּמִיָּד (שם ד כו) 'וַיִּרֶף מִמֶּנּוּ' –
מלאך החבלה עזב את משה רבינו. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה בִּיקֵּשׁ – רצה מֹשֶׁה
רַבֵּינוּ לְהוֹרְגָן – למלאכים 'אף' ו'חמה', שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים לז ח) 'חֲרֵף
מֵאַף וַעֲזֹב חֵמָה', והגמרא דורשת שה' אמר למשה עזוב את
המלאכים 'אף' ו'חמה', ומשמע שרצה להורגם, וְיֵשׁ אוֹמְרִים,
לְחֵימָה הָרְגוֹ – משה אכן הרג את המלאך 'חמה', שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה כז
ד) 'חֵמָה אֵין לִי' – משמע שנהרג.

שואלת הגמרא, וְהָכְתִיב – והלא כתוב (דברים ט יט) 'כִּי יָגֹרְתִי מִפְּנֵי
הָאַף וְהַחֵמָה', משמע שמלאכים אלו היו קיימים זמן רב לאחר
אותו מעשה. משיבה הגמרא, תְּרֵי חֵימָה הֲווּ – היו שני מלאכי
חבלה ששמם 'חימה'. תירוץ נוסף, וְאִיבָּעֵית אֵימָא, באמת משה
הרג את 'חימה' במלון, ומה שכתוב 'כִּי יָגֹרְתִי מִפְּנֵי הָאַף וְהַחֵמָה'
הכוונה לגוּנְדָּא – גדוד דְּחֵימָה, שלא הרגם.

הגמרא ממשיכה להביא דרשות בענין המילה:

תָּנְיָא בברייתא, רַבִּי אוֹמֵר, יש ללמוד שגְּדוֹלָה היא מצות מִילָה,
מכך שֶׁאִין לְךָ מִי שֶׁנִּתְעַפֵּק בְּמִצְוֹת כְּמוֹ אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְאַף על פִּי כֵן
לֹא נִקְרָא אברהם תָּמִים, אֶלָּא עַל שֵׁם המילה – רק לאחר שנימול,
שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יז א) בתחילת הפרשה שבה ציוה אותו ה' על
המילה, 'הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים' – שלם, וּכְתִיב בפסוק שלאחר
מכן (שם יז ב), 'וְאֶתְּנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ', היינו שעל ידי המילה הוא
יקרא 'תמים'.

דָּבָר אַחֵר, יש ללמוד שגְּדוֹלָה היא מצות מִילָה, מכך שֶׁהִיא שְׁקוּלָה
כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לד כז) 'כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וְגוֹ' כָּרַתִּי אִתְּךָ בְּרִית', כלומר שברית המילה שקולה כנגד
'הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה' (שם), היינו כל המצוות.

דָּבָר אַחֵר, יש ללמוד שגְּדוֹלָה היא מצות מִילָה, מכך שֶׁאִילְמָלֶא
המילה, לֹא נִתְקַיְּימוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה לג כה) 'אִם לֹא בְרִיתִי
יוֹמָם וָלָיְלָה וְגוֹ' חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי'. כלומר, שהקדוש
ברוך הוא אומר, לולא מצות המילה לא הייתי בורא את העולם.

וּפְלִיגָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – מה שהברייתא אומרת שמפסוק זה נלמד
שבזכות המילה העולם קיים, זה אינו כדברי רבי אליעזר הסובר
שפסוק זה נאמר על תלמוד תורה, דְּאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, יש ללמוד
שגְּדוֹלָה היא מצות תלמוד תּוֹרָה, שֶׁאִילְמָלֶא תּוֹרָה, לֹא נִתְקַיְּימוּ
שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) 'אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וָלָיְלָה – אילמלא
ברית התורה, שכתוב לגביה, (יהושע א ח) 'וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה',
חֻקּוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שָׂמְתִּי' וְגוֹ' – לא הייתי בורא את העולם.

הגמרא ממשיכה לדרוש בענין המילה:

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, בְּאותה הַשָּׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
לְאַבְרָהָם אָבִינוּ (בראשית יז א) 'הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים', אֲחָזַתּוּ רְעָדָה
ופחד, אָמַר אברהם, שֶׁמָּא יֵשׁ בִּי דָּבָר מְגוּנֶּה – שכיון שה' אומר לי
'וֶהְיֵה תָמִים', משמע שיש בי איזה חיסרון וגנאי כלשהו, בֵּינָן שֶׁאָמַר
לוֹ ה' (שם יז ב) 'וְאֶתְּנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ' – שציוהו על המילה,
נִתְקָרְרָה דַּעְתּוֹ, שהבין שכוונת ה' שיהא תמים ושלם על ידי
המילה.

הגמרא ממשיכה לדרוש בענין אברהם אבינו:

נאמר (שם טו ה) 'וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה', אָמַר אברהם לְפָנָיו, רִבּוֹנוֹ שֶׁל
עוֹלָם, הִסְתַּכַּלְתִּי בַּמַּזָּל שֶׁלִּי – סידור הכוכבים השולט עלי, (וְאֵין לִי
אֶלָּא בֵּן אֶחָד) [וְאֵינִי רָאוּי לְהוֹלִיד בֵּן], אָמַר לוֹ ה', צֵא מֵאִיצְטַגְנִינוּת
– חכמת המזלות שֶׁלְּךָ, וזוהי הכוונה (שם) 'וַיּוֹצֵא אתו הַחוּצָה', אֵין
מַזָּל לְיִשְׂרָאֵל – מזל הכוכבים אינו יכול לשלוט על ישראל.

הגמרא ממשיכה לדרוש בענין התמימות:

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כָּל הַמִּתְמִים עַצְמוֹ – נוהג בעצמו בתמימות, הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא מִתְמִים עִמּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (תהילים יח כו) 'עִם חָסִיד תִּתְּמם' [–אדם הנוהג
בחסידות] תִּתְחַסָּד [–ה' ינהג עמו בחסידות] וְעִם גְּבַר [–אדם] תָּמִים
תִּתַּמָּם' – ה' ינהג עמו בתמימות.

אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָא, כָּל הַמִּתְמִים עַצְמוֹ, שָׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ –עולה
לגדולה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יז א) 'הִתְהַלֵּךְ לְפָנַי וֶהְיֵה תָמִים', וּכְתִיב –
ואחר כך כתוב, (שם יז ב) 'וְאֶתְּנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ' –שעל ידי זה יעלה
לגדולה.

אָמַר רַבִּי, כָּל הַמְנַחֵשׁ – העושה מעשי ניחוש וקסמים ואינו הולך
בתמימות, לוֹ נַחַשׁ – סופו שסובל מאותם ניחושים וקסמים, וניזוק
מכל דבר קטן בגללם, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כג כג) 'כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב,
וכאילו נכתב 'כי לו נחש' עם וא"ו, כלומר שהנחשים רודפים
אחריו. שואלת הגמרא, וְהָא בְּלָ"ם"ך אֶלְ"ף כְּתִיב – והלא נכתב 'לא'
באל"ף, ומשמע שאינם רודפים אחריו. ומשיבה הגמרא, אֶלָּא
הלימוד מהפסוק הוא שכיון שניחש ועשה קסמים, נענש על ידי
הניחושים והקסמים, מְשׁוּם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, ש'במידה שאדם
מודד, מודדים לו בה' (סוטה ח:).

תָּנֵי – שנה אַבָּהָ בְּרֵיהּ – בנו דְּרַבִּי יִרְאָא, כָּל אָדָם שֶׁאֵינוֹ מְנַחֵשׁ –
שאינו מתעסק עם ניחושים וקסמים, מַכְנִיסִין אוֹתוֹ בְּמַחִיצָה
שֶׁאֲפִילוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אֵין יְכוֹלִין לִיכָּנֵס בְּתוֹכָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם) 'כִּי לֹא
נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא קֶסֶם בְּיִשְׂרָאֵל' – היינו אדם שאינו מנחש, וְגוֹ',
וסיום הפסוק, 'כָּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל', כלומר
תגיע עת שבה המלאכים [שלא יכנסו למחיצה שהוא יכנס] ישאלו
את אותו אדם שאינו מנחש, מה עשה ה'.

הגמרא מביאה מחלוקת, מפני מה גלו למצרים בני אברהם אבינו:

אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מִפְּנֵי מָה נֶעֱנַשׁ אַבְרָהָם אָבִינוּ,
וְנִשְׁתַּעְבְּדוּ בָּנָיו לְמִצְרַיִם מָאתַיִם וְעֶשֶׂר שָׁנִים, מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה אֲנַנְרֵיָא
בְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים – שהוליכם למלחמה, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יד יד) 'וַיָּרֶק
אֶת חֲנִיכָיו [–תלמידיו שחינכם לתורה] יְלִידֵי בֵיתוֹ'.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר, מִפְּנֵי שֶׁהִפְרִיז – שהרבה להרהר ולשאול עַל מִדּוֹתָיו
שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר (שם טו ח) 'בַּמֶּה אֵדַע כִּי אִירָשֶׁנָּה'.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, שֶׁהִפְרִישׁ – שמנע בְּנֵי אָדָם, מִלְּהִכָּנֵס תַּחַת כַּנְפֵי
הַשְּׁכִינָה – מלהתגייר, שֶׁנֶּאֱמַר (שם יד כא) שמלך סדום אמר
לאברהם אבינו, לאחר שניצח את ארבעת המלכים, 'תֶּן לִי הַנֶּפֶשׁ,
וְהָרְכֻשׁ קַח לָךְ', והיה צריך אברהם אבינו לדרוש ממלך סדום את
הנפשות ולגיירם, והוא לא עשה כן אלא הסכים שמלך סדום יקח
את הנפשות.

הגמרא ממשיכה לדרוש בענין אברהם אבינו, במלחמת המלכים:

כתוב בתורה (שם יד יד) 'וַיָּרֶק אֶת חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ', ונחלקו
האמוראים בפירוש המילה 'וירק', רַב אָמַר, שֶׁהוֹרִיקָן בְּתוֹרָה
–שזרזם ומילאם בתורה, כאדם המוריק מכלי לכלי. וּשְׁמוּאֵל אָמַר,
שֶׁהוֹרִיקָן – הצהיבם [–ציפה אותם] בְּזָהָב – נתן להם הרבה זהב,
כמאמר הכתוב (תהילים סח יד), 'וְאַבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק [–זהב], חָרוּץ'.
כתוב בהמשך הפסוק ש'שְׁמֹנָה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת' איש יצאו עם
אברהם אבינו למלחמה, ונחלקו האמוראים מהי כוונת הפסוק,
אָמַר רַב אַמִּי בַּר אַבָּא, אכן פירוש הפסוק כפשוטו, ששלוש מאות
ושמונה עשר אנשים יצאו עם אברהם למלחמה, אך אֱלִיעֶזֶר כוחו
היה כְּנֶגֶד כּוּלָּם, אִיכָּא דְּאָמְרִי יש אומרים, שמה שכתוב בפסוק
שלקח שלש מאות ושמונה עשר איש אֱלִיעֶזֶר הוּא הכוונה
לאליעזר לבדו, דְּחוֹשְׁבָנֵיהּ חָכְמִי חָוֵי – שחשבון הגימטריא שלו הוא

המשך בעמוד קעג

שלוש מאות ושמונה עשרה.
הגמרא ממשיכה להביא דרשות על פי גימטריא, מרב אמי בר אבא:
וְאָמַר רַב אַמִּי בַּר אַבָּא, בֶּן שָׁלֹשׁ שָׁנִים הְכִּיר אַבְרָהָם לראשונה אֶת בּוֹרְאוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שם כו ה) **'עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי', וחוֹשְׁבָנֵיהּ –**
הגימטריא של 'עֵקֶב' היא מֵאָה וְשִׁבְעִין וּתְרֵין –מאה שבעים ושתים,
כלומר, מאה שבעים ושתים שנים כמנין 'עֵקֶב', 'שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי', שהכיר את בוראו, והרי סך שנותיו של אברהם אבינו היו מאה שבעים וחמש, נמצא שהכיר את בוראו מגיל שלש שנים עד פטירתו שהם מאה שבעים ושתים שנים.
דרשה נוספת:
וְאָמַר רַבִּי בַּר אַבָּא,

'הַשָּׂטָן' בְּחוּשְׁבָּנֵיהּ – חשבון הגימטריא של 'השטן' הוא, תְּלַת מְאָה וְשִׁתִּין וְאַרְבָּעָה – שלוש מאות שישים וארבעה, וימי שנת החמה הם שלוש מאות שישים וחמישה, ובא לרמז שבאחד מימי השנה, הוא יום הכיפורים, אין לשטן רשות להשטין.

דרשה נוספת בגימטריא מרמי בר אבא:

וְאָמַר רָמִי בַּר אַבָּא, כְּתִיב – בתחילה, קודם שנימול אברהם אבינו, כתוב בתורה 'אַבְרָם', כשהכוונה לאברהם אבינו, ולבסוף לאחר שנימול כְּתִיב 'אַבְרָהָם', והסיבה לכך היא, מכיון שַׁפָּתְחָלָה - לפני שנימול, הַמָּלִיכוֹ – השליטו, הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, עַל מְאָתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁלֹשָׁה אַבְרִים, כמנין, חשבון הגימטריא של 'אברם', וּלְבַסּוֹף לאחר שנימול, הַמָּלִיכוֹ הקדוש ברוך הוא אף עַל חמשת האיברים הנותרים, היינו על כל הַמָּאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אַבְרִים שיש באדם, כמנין חשבון הגימטריא של 'אברהם'. וְאִלּוּ חֵן חמשת האיברים שמלך עליהם רק לבסוף, שְׁתֵּי הָעֵינַיִם וּשְׁתֵּי הָאָוְנַיִם וְרֹאשׁ הַגְּוִיָּה – איבר המילה.

מימרא אחרונה מרמי בר אבא:

וְאָמַר רָמִי בַּר אַבָּא, מַאי דִּכְתִיב (קהלת ט יד–טו) – מהו פירוש הפסוק 'עִיר קְטַנָּה וַאֲנָשִׁים' וגו'. 'עִיר קְטַנָּה', זֶה הַגּוּף –של כל אדם, שבעת היוולדו וקטנותו הוא שפל וחלש, 'וַאֲנָשִׁים בָּהּ מְעָט', אִלּוּ אַבְרִים – החלשים ומעוטי הכוח והיכולת, 'וּבָא אֵלֶיהָ מֶלֶךְ גָּדוֹל וְסָבַב אֹתָהּ', זֶה יֵצֶר הָרָע, שהוא בא אל הגוף מיד בהיוולדו, והוא 'מלך', שהכל שומעין לו, ונקרא 'גדול', מפני שהוא 'גדול' מיצר הטוב בשלש עשרה שנה, שהוא בא אל האדם מילדותו, משננער לצאת ממעי אימו, 'וּבָנָה עָלֶיהָ מְצוֹדִים וַחֲרָמִים', אִלּוּ עֲוֹנוֹת – שהם המצודים של היצר הרע, שבהם הוא צד את האדם, 'וּמָצָא בָהּ אִישׁ מִסְכֵּן וְחָכָם', זֶה יֵצֶר טוֹב, המזדווג לאדם בגיל שלש עשרה, והיצר הטוב נקרא 'מסכן' דהיינו עני ודל, שחכמתו בזויה ואין האיברים נשמעים לו. ונקרא 'חכם', כי הוא מלמד את הבריות לדרך הישרה, החכמה והמוסר, 'וּמִלַּט הוּא אֶת הָעִיר בְּחָכְמָתוֹ', זוֹ תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, שהשומע ליצר הטוב, נמלט מיצר הרע ועונשו הקשה, 'וְאָדָם לֹא זָכַר אֶת הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא', דְּכִשְׁעַת יֵצֶר הָרָע – שבשעה שהיצר הרע מפתה את האדם לעבירה, לֵית דְּמִדְּכַר לֵיהּ לְיֵצֶר טוֹב – אין מי שיזכור את היצר הטוב.

דרשה נוספת:

נאמר בקהלת (ז יט) 'הַחָכְמָה תָּעֹז לֶחָכָם מֵעֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים'. מבארת הגמרא את הפסוק: 'הַחָכְמָה תָּעֹז' – תתן חוזק לֶחָכָם', זוֹ תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, שמועילים לגוף יותר 'מֵעֲשָׂרָה שַׁלִּיטִים' שהם שְׁתֵּי הָעֵינַיִם, וּשְׁתֵּי הָאָוְנַיִם, וּשְׁתֵּי הַיָּדַיִם, וּשְׁתֵּי הַרַגְלַיִם, וְרֹאשׁ הַגְּוִיָּה – איבר המילה, וּפֶה, שהם שולטים באדם, ורוב מעשיו הוא עושה על ידיהם.

הגמרא מסיימת את הפרק בדרשה נוספת על אברהם אבינו:

אָמַר רַבִּי זְכַרְיָה מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, בִּיקֵּשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהוֹצִיא כְּהוּנָּה מִמֶּשֶׁם – שבניו יהיו כהנים, שֶׁנֶּאֱמַר על שֵׁם (בראשית יד יח) 'וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן', אך בֵּיוָן שֶׁהִקְדִּים שֵׁם את בִּרְכַּת אַבְרָהָם לִבְרִכַּת כֹּהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן', אָמַר לוֹ אַבְרָהָם לְשֵׁם, וְכִי מַקְדִּימִין בִּרְכַּת עֶבֶד לִבְרִכַּת קוֹנוֹ [–אדונו], מִיָּד נְתָנָהּ ה' את הכהונה לְאַבְרָהָם, שֶׁנֶּאֱמַר – דוד המלך אומר, שה' אמר לאברהם אבינו במלחמת המלכים, (תהילים קי א) 'נְאֻם ה' לַאדֹנִי – דברי ה' לאדוני דהיינו אברהם, שֵׁב לִימִינִי – אני אהיה לימינך במלחמה ואעזור לך, עַד אָשִׁית – שאשים את אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ', וּבַתְרֵיהּ כְּתִיב – ולאחריו בהמשך הפרק כתוב (שם קי ד) 'נִשְׁבַּע ה' וְלֹא יִנָּחֵם – ולא יחזור בו משבועתו, אַתָּה –אברהם תהיה כֹּהֵן לְעוֹלָם, עַל דִּבְרָתִי מַלְכִּי צֶדֶק' דורשת הגמרא שהכוונה עַל [–בגלל] דִּיבּוּרוֹ שֶׁל מַלְכִּי צֶדֶק' שהקדים לברך את אברהם אבינו לפני שבירך את ה', וְהַיְינוּ דִּכְתִיב – וזה מה שכתוב על שֵׁם, (בראשית יד יח) 'וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֶלְיוֹן', ומדייקת הגמרא, מדוע כתוב 'וְהוּא כֹהֵן' ולא כתוב 'ומלכי צדק מלך שלם כהן', אלא הביאור הוא שהוּא – שֵׁם בלבד כֹּהֵן, וְאֵין זַרְעוֹ כֹּהֵן – אבל זרעו אחריו כבר לא ישמש בכהונה, אלא רק זרעו של אברהם אבינו.

הדרן עלך ארבעה נדרים

פרק רביעי - אין בין המודר

משנה

משנתינו עוסקת בדברים שבהם קל דינו של 'מודר מאכל' המודר רק מהנאות הנוגעות למזון, לעומת 'מודר הנאה' המודר מכל סוגי ההנאות.

אֵין הבדל בֵּין דינו של הַמּוּדָּר הֲנָאָה מֵחֲבֵירוֹ – מי שנאסר בהנאה מחברו, לְדינו של המּוּדָּר הֵימֶנּוּ – מחבירו הנאת מַאֲכָל בלבד, אֶלָּא לגבי דִּרְיַסַת חָרֶגֶל – כניסת המודר לחצירו של המדיר בכדי לקצר את דרכו, וְלגבי שאילת כֵּלִים שֶׁאֵין עוֹשִׂין –מכינים בָּהֶם אוֹכֶל נֶפֶשׁ, שהנאות אלו מותרות ל'מודר מאכל' ולא ל'מודר הנאה'.

מבואר שכלים שמכינים בהם אוכל נפש אסורים להשאילם אף למודר רק ממאכל, ומבארת המשנה אלו כלים נחשבים לכאלו שעושים בהם אוכל נפש, ואלו לא: הַמּוּדָּר הנאת מַאֲכָל מֵחֲבֵירוֹ, לֹא יַשְׁאִילֶנּוּ חבירו, נָפָה לניפוי קמח וּכְבָרָה לנפות תבואה מהמוץ וְרֵיחַיִם לטחינת חיטים וְתַנּוּר לאפיית לחם, שמכיון שהם משמשים להכנת המאכל, נחשב הדבר שהמודר נהנה מהנאת מאכל, אֲבָל מַשְׁאִיל לוֹ המדיר חָלּוּק וְסַבָּעַת וְסַלִּית וּנְזָמִים, שכלים אלו אינם משמשים לצרכי מאכל.

גמרא

מבררת הגמרא, מַאן תַּנָּא – מי הוא התנא של משנתינו האוסר על מודר הנאה ליהנות אפילו בהנאה מועטת כזו, שכן אוסר אפילו דריסת רגל בחצר, שאין מקפידים עליה. ומשיבה, אָמַר רַב רַב אַחָא בַּר אַהֲבָה, משנתינו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא, שנחלקו רבנן ורבי אליעזר לגבי הנאת לוקח בשמוסיף לו המוכר קצת על מקחו, שכך היה דרכם להוסיף על המדה או על המנין של המקח בכדי להרגילו לבוא אצלו, והנידון הוא האם תוספת זו נחשבת כהנאה גמורה כשאר מתנות, ויהיה אסור ללוקח שהוא מודר הנאה מהמוכר לקבל תוספת זו, או שתוספת זו חשובה כחלק מהמקח שביניהם, ואין לו הנאה גמורה ממנה. דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אֲפִילּוּ 'וִיתּוֹר' שמוותר המוכר במקח בכך שמוסיף מעט משלו, אָסוּר בְּאדם שהוא מּוּדָּר הֲנָאָה מהמוכר, משום שהוספה נחשבת כמתנה. וכן במשנתינו נאסר על המודר מחבירו לעבור בחצר חבירו, משום שנחשב להנאה, ואם כן התנא של משנתינו הוא רבי אליעזר.

שנינו במשנתינו: הַמּוּדָּר הנאת מַאֲכָל מֵחֲבֵירוֹ, הרי זה לֹא יַשְׁאִילֶנּוּ כּוּ' נפה וכברה וריחים ותנור, שהם כלים המשמשים להכנת מאכלים: